

KATONAI GAZDASÁG – VÉDELEMGAZDASÁG

A Magyar Honvédség rendkívül súlyos költségvetési helyzetének, a költségvetési gondok enyhítési lehetőségeinek megvitatása céljából 1994. június 10-én gazdálkodási konferenciára került sor. A konferencián részt vettek a Magyar Honvédség parancsnoka, vezérkari főnök, a költségvetési gazdálkodásban érintett HVK és MHP szervek vezetői, a haderőnemek és katonai kerületek parancsnokai és gazdálkodással foglalkozó főnökei, meghívott dandár (ezred) parancsnokok. A konferencián megjelentek a Pénzügyminisztérium és a Honvédelmi Minisztérium képviselői.

A konferencia teljes anyaga a későbbiekben közzétételre kerül. Emellett a szerkesztőség célszerűnek látja, hogy az anyagi-technikai szakterületet legjobban érintő előadásokat folyóiratunkban közzéteszi. A közzététellel a szakterület teljes állományának együttgondolkodását, a feladatok minél hatékonyabb (költségtakarékosabb) végrehajtását kívánja elősegíteni.

Szerkesztőség

A MAGYAR HONVÉDSÉG 1994. ÉVI KÖLTSÉGVETÉSI GAZDÁLKODÁSÁNAK HELYZETE, EZ ÉVI FELADATAINAK FŐ IRÁNYAI

Halasi Zoltán¹

Az 1994. évre korábban meghozott restriktív költségvetési döntések következményeként költségvetési lehetőségeink - a korábbi években tapasztalt trendjét követve - tovább szűkültek. *Költségvetésünk nagysága és belső szerkezete az 1993. évi CXI. törvényből Önök előtt ismert. Az 1994. évi költségvetési törvényben biztosított kiadási és bevételi előirányzatok nagysága, az azóta biztosított pótköltségvetési lehetőségek, az ez*

¹ Dr. Halasi Zoltán ezredes, MH Közgazdasági és Pénzügyi főnök-helyettes

évi - tavalyi évnél arányaiban rosszabb - teljesítési adatok és az előbbieken túl szinte hetenként jelentkező többlet igények olyan helyzetet teremtettek, amelyben kötelességünknek éreztük, hogy bemutassuk kritikus - de megítélésem szerint még kezelhetővé - vált helyzetünket, értelmezzük az e területen megteendő jövőbeni feladatainkat.

A költségvetési lehetőségek és szükségletek közötti feszültségek két alapvető okra vezethetők vissza.

Az egyik: A tárca - és ezen belül a honvédség - igényeit az állami költségvetés csak részben ismerte el, ugyanakkor a kiadási oldal teljesíthetőségét igen magas összegű bevétel eléréséhez kötötte. (Az először benyújtott 75 MdFt-os költségvetés helyett csak 66,5 MdFt-os költségvetés lett jóváhagyva, amelyből közel 8,2 MdFt bevétel eléréséhez kötött. Ez 570 MFt-tal több a tervezettnél.)

A másik: A Magyar Honvédség költségvetését ez évben olyan kiadások is terhelik, amelyeket a költségvetési terv nem, vagy nem úgy tartalmaz, illetve néhány területen a tervezett feladatcsökkenés nem következett be.

Többlet kiadást okoznak a következők:

- a tervezés idején nem volt ismert a személyi jövedelem adó változása (kihatása $32 + 92 + 35 = 159$ MFt);
- a már bejelentett energia-áremelkedések hatása (100 MFt);
- az üzemanyag-fogyasztási adójának második félévi emelése (150 MFt);
- a lakásértékesítési bevételek 50 %-ának elvonása (350 MFt).

Az előzőeken túl többletként jelentkeznek:

- az IFF-rendszer nem tervezett járulékos kiadásai (ÁFA + VÁM + beruházás 530 MFt);
- a "segélyszállítmányok" csomagolási, szállítási költségei (100 MFt).

Tervezett feladatcsökkenések nem következtek be a következő területeken:

- a tervezett 800 fős létszámfeltöltetlenségből várhatóan 100 fő prognosztizálható, ami 380 MFt tervezett megtakarítás elmaradást jelent;

- a Sportlétesítmények Igazgatósága megszüntetése helyett csak a szervezet csökkentése következett be;

- az üres objektumok állami vagyonkezelő szervezet részére történő átadása nem valósult meg;

- az esztergomi Kiképzési Eszkögyártó Üzem költségvetési szervként való megszüntetése nem következett be;

- a tervezettnél később következett be néhány szervezet megszüntetése (pl. a FEZ és két lőszerraktár).

A bevételi terv várható elmaradása összesen: 770 MFt, amelyből:

- 570 MFt a nem tervezett parlamenti emelés,

- 200 MFt az Államháztartási Törvény módosítása miatt elmaradó kamatbevétel.

És utoljára említem a személyi - ezen belül a hivatásos - állomány közvetlenül érintő új kiadási igényeket:

- a szabadság idejére járó átlagkereset-térítés, visszamenőleges kifizetése (882 MFt);

- a lakhatási költségtérítés (4/1994. HM rendelet) alanyi jogon történő biztosítása 150 MFt forrás biztosítást tesz szükségessé.

A PM által diktált nagyságrend miatt már az 1994. évi költségvetés tervezésének időszakában is, de még inkább annak Országgyűlés által történt jóváhagyásakor világos volt számunkra, hogy a Magyar Honvédség költségvetési gazdálkodásában nagy kihívásoknak kell megfelelni. A fentiekből belátható, hogy az 1994. évi költségvetéshez viszonyítva az ez évi feladatok végrehajtásához szükséges előirányzatokban hiány mu-

tatkozik. A hiány összege eléri az 5,0 MdFt-ot, amelyből - különféle korlátozásokkal, az állami költségvetés általános tartalékából és egyéb intézkedésekkel - a legkedvezőbb esetben 2,4 MdFt ellentételezhető. A fennmaradó hiány is lényeges feszültséget okoz a költségvetési gazdálkodásában, s kihat a katonai feladatok végrehajtására.

Az elmondottakat támasztja alá az 1994. év első négy hónapjának teljesítése. Az eltelt időszakban kiadásaink összege meghaladta a 21,3 MdFt-ot, amely a rendelkezésre álló előirányzathoz viszonyítva 32,3 %-os felhasználást jelent. A saját bevételeknél az előírt közel 8,2 MdFt-ból 2,5 MdFt teljesült, amely 30,1 %-nak felel meg. Mindez azt jelenti, hogy **a kiadások nagyrészt időarányosan alakulnak, míg a bevételek - a számszerű növekedés ellenére- jelentős elmaradást tükröznek.**

Az 1994. első négy hónapjára vonatkozóan a költségvetési adatok lényegében az időarányos teljesítést mutatják. Korai lenne még ebből mélyebb következtetést levonni. Azonban jelzés értékű az, hogy az 1993. év hasonló időszakában a teljes kiadási előirányzat-felhasználás 27,3 % volt, amely 5,0 százalékponttal alacsonyabb az 1994. évinél. Különösen nagy eltérés mutatkozik a dologi kiadásoknál, ahol az előző év 23,5 %-os felhasználási aránya 1994-ben 29,9 %-ra emelkedett. *Mindezek lényegesen eltérnek a költségvetési kiadások időbeli alakulására vonatkozó több éves tapasztalattól, hiszen eddig az volt a jellemző, hogy a költségvetési kiadások az év első harmadában visszafogottan teljesültek.*

Az eddig elmondottakat támasztja alá a tárca felügyeletébe tartozó bankszámlák április végi egyenlegének alakulása is. Az elmúlt évben a bankszámlákon 2,8 MdFt volt, szemben az idei 1,5 MdFt-tal.

Ebben az évben a katonai szervezetek pénzellátása területére jellemző volt ugyanaz, mint amit az előző év utolsó negyedében, illetve az elmúlt évek utolsó napjaiban tapasztaltunk. A legkörülményesebb pénzellátás ellenére sok katonai szervezetnél pénzhiány lépett fel, amelyet csak néha sikerült csökkenteni az egyre kisebb összegben képezhető támogatási tartalékból. **Új vonása a pénzellátási problémáknak, hogy az igen intenzíven jelentkeznek a csapatgazdálkodásban.** Ez nagyrészt annak tudható be, hogy az elégtelen költségvetési keretszámból adódó feszültségek egy részét már a tervezés időszakában a csapatokra terheltük. A napi pénzellátási gondok arra kényszerítettek bennünket, hogy a csapatok részére jóváhagyott támogatási előirányzathoz viszonyított ará-

nyos pénzellátáson felül több támogatást utaljunk ki. A legfontosabb többletigények kielégítésével a központi tervező-gazdálkodó szervek terhére a csapatokat kénytelenek voltunk 540 MFt többlettámogatáshoz juttatni.

Mind a költségvetés teljesítésének eddigi alakulásából, mind az első öt hónap pénzellátása során szerzett tapasztalatokból *az állapítható meg*, hogy a Magyar Honvédség költségvetésében súlyos feszültségek, aránytalanságok vannak. A fejezetet az nem fenyegeti, hogy a költségvetési előirányzat főösszegét jelentősen túllépjük, hiszen ezt pénz hiányában csak kismértékben lehet megtenni. De a most felsorolásra kerülők bekövetkezésével reálisan számolnunk kell. **Ezek a következők:**

- a katonai feladatok végrehajtásában gondok keletkezhetnek és egyesek spontán módon elmaradhatnak;

- egyre nő a lejárt határidejű kifizetetlen számlák összege. (Ez május végén meghaladta az 596 MFt-ot.) Mindez aláássa a Magyar Honvédség fizetőképességébe vetett bizalmat, végső soron felboríthatja az üzleti partnerekkel kialakított fizetési rendet;

- háttérbe szorulhat az előirányzat-gazdálkodás, s ezáltal a kiemelt előirányzatok tekintetében szakmailag kevésbé alátámasztható előirányzat-átcsoportosításra kényszerülhetünk.

Az eddigiekben az 1994. évi költségvetési gazdálkodás *nehézségeit foglaltam össze*, de nem hagyható figyelmen kívül az sem, hogy a fejezet várhatóan az elkövetkező egy-két évben a jelenlegi költségvetésnél alig valamivel több előirányzatra számíthat. Mindez azt jelenti, hogy amennyiben nem teszünk semmit, a jelenleg létező feszültségek tovább fokozódnak, amely elvezethet a fejezet gazdasági problémáinak kezelhetetlenségéig.

Önkéntelenül felmerül a kérdés: mit kell tennünk, mit kell változtatnunk annak érdekében, hogy az előbbiekben, kissé pesszimistán vázoltak ne következzenek be? Úgy gondolom, hogy az én szakmai ismereteimből adódóan, döntően csak a gazdálkodás különféle területeivel foglalkozhatom. Ezen a területen is végrehajthatunk olyan változtatásokat, amelyek ugyan nem oldják meg véglegesen és teljesen a meglévő

feszültségeket, de rövid, illetve hosszú távon számottevően hozzájárulhatnak az enyhítésükhöz.

Megítélésem szerint rövid távon háromféle megoldás kínálkozik, amelyeket külön-külön vagy kombináltan alkalmazhatunk.

Ezek a következők:

1. a tárca vezetésével együttműködve mindent megteszünk annak érdekében, hogy az **állami központi tartalékok terhére pótlólagos költségvetési forráshoz** jussunk. E törekvést Miniszter Úr a legutóbbi kollégiumi ülésen jóváhagyta, a mintegy 2,5 MdFt-os pótköltségvetési igény összeállítása a napokban megkezdődött;

2. restriktív szigorító, korlátozó rendszabályok azonnali elrendelése és bevezetése a honvédség gazdálkodásában;

3. egyes kiadási (kifizetési) kötelezettségek átütemezése a következő költségvetési évre.

Mai konferenciánk egyik fontos célja, hogy közösen keressük és találjuk meg azokat a Magyar Honvédség parancsnoka részére javasolható intézkedéseket, amelyek az ez évi költségvetési terhek csökkentését eredményezhetik.

Mi a közgazdasági és pénzügyi szakma részéről a következőket javasoljuk:

a.) csökkenteni kell a belföldi kiküldetések számát, minimálisra lecsökkenteni a szálloda igénybevételeket;

b.) a külföldi kiküldetések közül kizárólag a konkrét megállapodások, szerződések megkötésére szolgáló utazások legyenek csak engedélyezve;

c.) reprezentáció címén csak a rendelkezési átalány kerüljön felhasználásra, az egyéb reprezentációs költségeket - átmenetileg - szüntessük meg;

d.) alaposan meg kell gondolni az üres - használatra már nem tervezett - objektumok állagmegóvásának beszüntethetőségét;

e.) szigorú energia-megtakarítási intézkedéseket kell kiadni;

f.) meg kell szigorítani, illetve a legszükségesebb mértékűre kell korlátozni a technikai eszközök igénybevételét;

g.) csökkenteni kell a nem közvetlenül a személyi állományt érintő ellátási normákat (pl. irodaszer, kiképzési sportnorma, sajtónorma, stb.);

h.) minden áruszállítási és szolgáltatási szerződést felül kell vizsgálni. E felülvizsgálat során törekedni kell a honvédség számára kedvező, vagy a jelenleginél kedvezőbb fizetési feltételek elérésére, az előlegfizetések elkerülésére. Alapelveként kezeljük a jövőben, hogy fizetni csak teljes térítés után lehet. Új szállítási szerződések megkötésénél (és a régiékné módosításánál) szigorúan be kell tartani az Államháztartási Törvényben és a Versenytörvényben a versenytárgyalási kötelezettségre vonatkozó előírásokat;

i.) fel kell mérni a honvédség nem közvetlenül védelmi feladatokat szolgáló kapacitásait és ehhez kapcsolni a külső cégektől történő megrendelések ezen kapacitások igénybevételére történő átirányítását. (Pl. felesleges nyomdai kapacitásokkal rendelkezünk, ugyanakkor külső cégekkel dolgoztatunk; indokoltnak tartom továbbá a HM tulajdonú Rt-k jóval nagyobb mértékű felhasználását a honvédségi megrendelések teljesítése érdekében.) A feleslegessé vált - máshol nem értékesíthető - kapacitásokat le kell építeni;

j.) meg kell tiltani a költségvetési lehetőségeinkhez képest indokolatlan - esetenként luxus - cikkek és eszközök beszerzését. Legyünk sokkal visszafogottabbak a beszerzéseknél (pl. rádiótelefonok beszerzése, a még javítható eszközök helyett újak beszerzése, indokolatlan irodai bútorcserék, stb.);

k.) végre kell hajtani a bevételt eredményező tevékenységek szerződéseinek felülvizsgálatát. Ennek során törekedni kell a jelenleginél jobb kondíciók elérésére, a pénzügyi követelések (kintlevőségek) pontos behajtására;

l.) az eloljáró pénzügyi és számviteli szervezetek más fontos feladatok ellátása mellett ez évben kiemelten kell kezelni az alárendelt szervezeteknél engedélyezett vállalkozási tevékenységek törvényességének és

pénzügyi elszámolásának ellenőrzését. Ezen ellenőrzések során kiemelt figyelmet kell fordítani a tevékenység gazdaságosságának vizsgálatára, javaslatot kell tenni a gazdaságtalan tevékenységek megszüntetésére, illetve ahol lehetséges és szükséges a vállalkozási tevékenység kiegészítő tevékenységgé történő átsorolására.

A költségvetési források hiányában szükségessé válhat egyes korábbi döntéseken alapuló, eseti megtakarítás terhére vállalt hosszú távú kötelezettségek ideiglenes szüneteltetése vagy végleges megszüntetése.

Ilyenek lehetnek:

- a második félévi jutalmazási lehetőségek 50 %-os csökkentése;
- a nyugdíjba menők kéthavi jutalmának felfüggesztése;
- a közalkalmazottak 13. havi illetmény kiegészítésének ez évi elhagyása.

Tisztában vagyok azzal, hogy a referátumomban felvetettek *hosszú távon* nem oldják meg gondjainkat. Gazdálkodási és költségvetési rendszerünk ésszerűsítésére megalapozott, átgondolt - de még nem jóváhagyott - elgondolásokkal rendelkezünk, amelyek bemutatására most nincs lehetőségem.

Meggyőződésem azonban, hogy a tárca és ezen belül a Magyar Honvédség a jelenlegi feladatrendszerével, szervezetével, létszámával, a gazdálkodási forma kizárólagos alkalmazásával a jövő kihívásainak és költségvetési lehetőségeinek nem tud maradéktalanul megfelelni.

Az általam elmondottakat szakterületünk lehetőségei motiválták. A kiadáscsökkentési elképzelések csak akkor lehetnek komplexek és hatékonyak, ha azok kialakításában a tervezéssel és fejlesztéssel foglalkozó valamennyi vezető és végrehajtó szervezet részt vállal.